

מראי מקומות - חגיגה

יא:

אין דורשין

א. אין דורשין בעריות

פי' המאירי, דמשנה זו נשנית כאן אגב המשנה האחרונה של פרק א' שדיברה בענין עריות.

ב. ולא במעשה בראשית בשנים

פי' תוס', דמעשה בראשית היינו שם מ"ב אותיות היוצא מבראשית ומהפסוק שאחריו. וע' בדרשות הר"ן (דרוש א') שהביא שמעשה בראשית הוא חכמת הטבע, וכ' הר"ן שיש לזה סתירות גדולות, כי אין בדבור בענין זה דבר שנתחייבו בו ההסתר וההעלמה, וגם לפי"ז היינו צריכין לידע הגבול אשר נעמוד בו ולא נפרסמנו להמון, דודאי יש הרבה דברים שמותר ללמד להמון, כמו חכמת הרפואה, וחכמת עבודת האדמה וכדו'. וע"ש שכ' דאכן מעשה בראשית היא חכמת הטבע, אבל לא מאותו צד שהתחכמו בו האנשים מצד מחקרם, אבל מצד מה שהידיעה נעלמת בו מצד המחקר, ולא תודע אלא בשפע אלקי". וע"ע בבן יהוידע שהביא מהאריז"ל דמעשה בראשית היינו דרישת עולם התורה קודם התיקון. וע"ע בדרשות הר"ן מהדו' ארטסקרול (עמ' 104) באריכות בענין זה.

ג. ולא במרכבה ליחיד אא"כ הוא חכם ומבין מדעתו

כ' העיון יעקב, "נראה דגם בשתי בבות ראשונות, אם הם חכמים ומבינים מדעתם מותר לדרוש בג' ובב', דליכא שום חשש כיון שהם חכמים גדולים".

ד. איש איש אשר יתן מזרעו למולך, הכי נמי

כ' הטורי אבן, דאין לפרש דקו' הגמ' היא דהכי נמי נדרוש איש איש, תרי אין תלת לא, דמאי קושיא, שאני הכא דסמוך האי איש איש ללא תקרבו, דמשמע דג' ביחד לא יקרבו לגלות טעמי עריות, משא"כ בברכת ד' ומולך, דלא כתי' בהו לא תקרבו, לא שייך לדרוש הכי. ולכן פי' דקו' הגמ' דכיון דכתי' איש איש גבי ברכת ד' ומולך, וא"א לדרוש כמו שדרש בעריות, א"כ ע"כ לרבות את הנכרים הוא, וא"כ י"ל דה"ה גבי עריות כן.

ה. לרבות את הנכרים שהן מצווין

על ברכת השם ועל ע"ז

הק' הטורי אבן, למה צריכין קרא לרבות נכרים לע"ז, הא

כבר כתי' "ויצו ד' אלקים וכו'", וכדאי' בסנהדרין (נז), ולמדן מזה דאסורים בע"ז. וכ' דכיון דמעביר בנו למולך אינו כדרך עבודת פנים, וגם לא דרך כבוד, ה"א דבני נח אינן מוזהרין בזה, קמ"ל. אבל הוסיף, דודאי למ"ד מולך אינו ע"ז, אין גוים מוזהרין כלל במולך, דהא לא מצינו אלא ז' מצוות בני נח, ואם מוזהרין גם במולך, ואינו ע"ז, יהי' ח' מצוות, אע"כ דאינם מצווים.

וע"ע במהרצ"ח, שכ' דאמר' בסנהדרין (נ"ט) דכל מצוה שנאמרה ולא נשנית, לישראל נאמרה ולא לבני נח, וא"כ בלא הכפלת האיסור אחר מתן תורה, ה"א דכיון שניתנה תורה, פקע האיסור מהנכרים וניתנה לישראל דוקא, קמ"ל הכפלת האיסור.

ו. מאי אין דורשין בעריות, אין דורשין בסתרי עריות

פרש"י, סתרי עריות היינו שאינן מפורשות, כגון בתו מאנוסתו וכו', דנפקי מדרשא. והמהרש"א כ' דלכאו' לשון "סתרי" לא משמע הכי. ולכן ביאר דסתרי היינו הסתרי תורה מה שקין והבל נשאו אחיותיהם, ויעקב נשא אחות אשתו, ומי שלא ישמע מרבו מהו הסוד של היתר זה, אתא למשרי איסורים כאלו. וע"ע בתוס' רי"ד שהביא דברי רש"י, והק' דהא רוב התורה מדרשות קאתיא, ואדרבה, תיתי לי' ברכה, שמודיע טעמי האיסור לרבים. ולכן פי', "וני"ל דסתרי עריות הן כגון הקולות שיש בעריות, כמו בקידושין, שיש כמה טעדיק שאינן קידושין, וכיוצא בהן. וקורא אותן סתרי עריות, שאין אדם ראוי לגלות סתרים הללו לעמי הארץ, משום דסרכי ומדמו מלתא למלתא, וגם לתלמידיו אל ידרוש בהם לג', דדלמא לא צייתי לי' כולוהו וכו'".

ז. כי שאל נא לימים ראשונים, יחיד

שואל ואין שנים שואלין

הק' העיון יעקב, דלמא אפי' ב' שואלין, והא דכתי' בקרא לשון יחיד, היינו לדיוקא, דקודם שנברא העולם אפי' יחיד אין לו רשות לשאול. וכ' דאפשר לומר דודאי אפשר לפרש קרא הכי, מ"מ מספיקא דאורייתא אזלי' הכא והכא לחומרא, דמעשה בראשית אין לשאול בשנים, וקודם שנברא העולם אפי' ביחיד אסור (ולכאו' חידוש הוא, מה שנקט דאיסור דאורייתא הוא, וצ"ע בזה).